

ODMEVI NA DOGODKE

TINA BILBAN IN PETRA POTOČNIK

Slovenija, častna gostja na knjižnem sejmu v Frankfurtu

Med 18. in 22. oktobrom se je odvil knjižni sejem v Frankfurtu, najpomembnejši knjižni sejem na svetu, na katerem je bilo tokrat častna gostja Slovenija. Gostovanje naj bi bilo po oceni Slovenske turistične organizacije in ministrice za kulturo največja slovenska kulturna prireditev in hkrati največja predstavitev slovenske kulture v tujini v zgodovini samostojne države.

Slovenija se je najboljšeje predstavila v paviljonu častne gostje. Paviljon, ki je sledil geslu slovenskega gostovanja *Satovje besed*, so zasnovali v Studiu Sadar, poseben značaj pa so mu dajale instalacije iz čipk Eve Petrič. Ob razstavi knjig slovenskih ustvarjalcev, ki so izšle pri tujih založbah, so posebno pozornost namenili najbolj prevajanim slovenskim ustvarjalcem, med njimi ustvarjalkam s področja mladinske književnosti: Lili Prap, Jani Bauer, Manici K. Musil in Heleni Kraljič. Omeniti velja, da so tudi nekateri drugi izpostavljeni avtorji, ki v paviljonu sicer niso bili posebej predstavljeni kot ustvarjalci mladinske književnosti, prispevali v zakladnico mladinske književnosti. Tudi razstavljena prevedena dela so pričala o pomenu (tokrat predvsem s kvantitativnega vidika) mladinske književnosti znotraj slovenske knjižne krajine.

Slovenska književnost in kultura pa sta se seveda predstavljali tudi v drugih halah sejmišča: na slovenski stojnici Javne agencije za knjigo, kjer so gostovale tudi številne založbe, ter na stojnicah tistih slovenskih založb, ki so na sejmu nastopile bodisi s samostojno stojnico bodisi v sodelovanju z drugimi partnerji.

Svoj prostor na sejmišču je dobila tudi razstava slovenske ilustracije. Na razstavi pod naslovom *Nepričakovano razkošje* je bilo predstavljenih 66 ilustratorjev različnih generacij in ilustratorskih slogov: ustvarjalcev knjig za mlade bralce, striparjev, avtorjev znanstvene ali časopisne ilustracije. Deset najvidnejših slovenskih ilustratorjev (po izboru strokovnega sveta), ki so se tako s prevodi svojih del kot z nagradami uveljavili tudi v tujini ter so s svojimi ilustratorskimi pristopi prepoznavni tako v domačem kot tujem prostoru, je bilo posebej izpostavljenih s po dvema ilustracijama, razstavo izbranih knjig z njihovimi ilustracijami in izborom prodaji namenjenih ilustracij: Damijan Stepančič, Peter Škerl, Lila Prap, Ana Zavadlav, Polona Lovšin, Maja Kastelic, Alenka Sottler, Zvonko Čoh, Tomaž Lavrič in Andreja Peklar. Poleg njih se je z ilustracijami predstavilo še 32 avtoric in avtorjev iz širšega nabora, vseh 66 ustvarjalcev pa je bilo na velikem stojalu predstavljenih z ilustriranimi karticami, ki so sestavljale katalog.

Glavni značaj so naši predstavitvi dali predvsem številni dogodki – na samem sejmu, pa tudi ob, pred in po njem.

Slovenija je pomemben pečat pustila že na otvoritveni slovesnosti, kjer sta ob politično obarvanih govorih predstavnikov gostiteljev in govoru predsednice države Republike Slovenije Nataše Pirc Musar nastopila Miljana Cunta in Slavoj Žižek ter s svojima nastopoma utrdila dva stebra slovenske predstavitve – poezijo in filozofijo. Miljana Cunta si je v svojem poeziji posvečenem govoru znova zastavila staro, a aktualno vprašanje: »Čemu pesniki [oziroma poezija] v tem revnem času?« In si odgovorila: »*Da gradi skupnost. Ne homogeno skupnost posameznikov s sorodnimi stališči in pogledi, pač pa podtalno, nadvse raznoliko družino bralcev, ki so si blizu v tem, da slišijo drugi glas in zdržijo breme lastne samote.*«¹ Poslanstvo, ki ga je opravil govor Slavoj Žižka, ni bilo bistveno drugačno, njegov govor nam je tako rekoč v praksi podal odgovor na vprašanje: »*Čemu filozofija v tem revnem času?*« S svojo trmasto analizo ali bolje rečeno pozivom k analizi dogajanja v Gazi, o katerem so tako prepričano govorili njuni predhodniki na odru, je postavil ogledalo, vrgel s tira, pokazal na potrebo po zaustavitvi, premisleku, kompleksnem dialogu; potrebo, ki je bila že ves čas tam, a večinoma spregledana.

Tako sta se ta dva stebra slovenske predstavitve pravzaprav povezala s tretjim stebričem – z *Ljubljanskim manifestom* o pomenu branja na višji stopnji. Manifest, ki poudarja pomen knjižnega branja v zaslonski dobi, je bil predstavljen na novinarski konferenci v Ljubljani že pred samim sejmom, s predstavitvijo manifesta, na katerem je spregovorila tudi prvopodpisnica Margaret Atwood, pa se je pričel tudi profesionalni program na odrih Srečka Kosovela in Mete Krese v slovenskem paviljonu. Manifest so podprle številne mednarodne organizacije, ki delujejo na področju branja in književnosti, med njimi tudi Mednarodna zveza za mladinsko književnost – IBBY. Poziv manifesta njegovi avtorji povzemajo takole: »*Branje na višji ravni je naše najmočnejše orodje za razvoj analitičnega in kritičnega mišljenja. S takim branjem vadimo metakognicijo in kognitivno potrpežljivost, širimo zmogljivost pojmovnega umevanja, krepimo empatijo in se učimo na probleme gledati z različnih zornih kotov – vse to so nepogrešljive socialne veščine za ozaveščene državljane v sodobnih demokratičnih družbah. Podpisniki manifesta pozivamo k prepoznavanju trajnega pomena branja na višji ravni v digitalni dobi.*«²

Zavedanje in ozaveščanje o pomenu branja sta seveda odmevala tudi na vseh ostalih panelih v okviru tako imenovanega profesionalnega programa, ki se je odvijal prve dni sejma. Med raznolikimi dogodki sta bila tudi dva specifično posvečena mladinski književnosti in mladim bralcem.

Na okrogli mizi z naslovom *Od nadobudnega bralnega podmladka do panja zagretilih bralcev: Čudežni dotik promotorjev branja*, ki jo je vodila Veronika Rot Gabrovec, so udeleženke z različnih plati osvetljevale vlogo promotorjev branja in uspešne programe iz Slovenije (Petra Potočnik, Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS), Hrvaške (Snježana Berak, predstavnica Bralnega društva Hrvaške in nacionalnega gibanja Čitaj mi!), Irske (Áine Ní Ghlinn, irska nagrajenka (Laureate na nÓg – Children's Laureate); pisateljica, pesnica in promotorka irščine) in Estonije (Triin Soone, direktorica Estonskega centra za otroško in mladinsko književnost).

1 Miljana Cunta: Govor na knjižnem sejmju v Frankfurtu 2023, dostopno na: <https://kud-logos.si/govor-na-knjižnem-sejmju-v-frankfurtu/>.

2 André Schüller-Zwierlein et al: Ljubljanski bralni manifest, <https://readingmanifesto.org/?lang=sl#>.

Na okrogli mizi z naslovom *Kako prepoznati in spodbujati najboljšo sodobno otroško literaturo?*, ki ga je vodila Tina Bilban, so udeleženske predstavile nekatere osrednje slovenske (Gaja Kos, mdr. dolgoletna članica strokovnega odbora Priročnika za branje kakovostnih mladinskih knjig), nemške (Doris Breitmoser, izvršna direktorica nemškega Združenja za mladinsko književnost (Arbeitskreis für Jugendliteratur), ki organizira podeljevanje Nemške nagrade za mladinsko književnost (Deutscher Jugendliteraturpreis)) in mednarodne (Liz Page, predsednica žirije za Andersenovo nagrado; Katja Wiebe, urednica za srednjeevropske in vzhodnoevropske jezike v Mednarodni mladinski knjižnici v Münchnu, ki pripravlja seznam Bele vrane) nagrade ter spregovorile o njihovi moči in potencialu pri usmerjanju bralcev, pa naj gre za strokovnjake ali mlade bralce, h kakovostni mladinski literaturi.

Na obeh okroglih mizah se je tako spregovorilo o dobrih praksah, ki bi jih veljalo, upoštevajoč specifične različnih kontekstov, prenesti tudi v druga okolja – tako je mdr. Áine Ní Ghlinn predstavila možnosti pri promociji in iskanju sponzorstva, ki jih odpira funkcija nagrajenca/lavreata, ki v obdobju, ko ima ta naslov, deluje kot poseben glasnik književnosti in branja v državi; Triin Soone je omenila, da je v Estonskem centru za otroško in mladinsko književnost (ekvivalent naši Mestna knjižnica Ljubljana, Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo. Kompetenčni center za področje mladinskega knjižničarstva zaposlenih kar 15 strokovnjakov (v Pionirski 4), ki se vsakodnevno ukvarjajo s promocijo branja in bralne kulture (za primerjavo: Estonija ima 1,3 milijona prebivalcev); Doris Breitmoser pa je mdr. posebno pozornost namenila žiriji mladih bralcev, ki podeljujejo eno od nagrad v sklopu Nemške nagrade za mladinsko književnost – verjetno ni presenetljivo, da njihov izbor še posebej odmeva med mladimi bralci, posebno pozornost pa nagrajencu žirije mladih bralcev namenijo tudi knjigarji. Pogovor nam je omogočil pogled v zakulisje: ste vedeli, da uredniki za posamezne jezikovne skupine v Mednarodni mladinski knjižnici v Münchnu za Bele vrane z drugih jezikovnih področij izvedo šele ob pripravi kataloga? Seveda pa je bila to tudi priložnost za predstavitev dobrih slovenskih praks, gibanje Bralna značka s svojo dolgoletno tradicijo, ki povezuje generacije, in mrežo, ki povezuje mlade bralce po vsej Sloveniji, ter *Priročnik za branje kakovostnih mladinskih knjig* s svojo sistematičnostjo vedno znova pritegneta pozornost tuje javnosti.³

O pomenu mladih bralcev in posledično pomenu mladinske književnosti in promocije branja med mladimi so spregovorili tudi v okviru nekaterih drugih okroglih miz, mdr. okrogle mize, ki je povezala prevajalce iz slovenščine v nemščino (in nazaj) na stojnici Javne agencije za knjigo. Na okrogli mizi, ki jo je povezovala Tanja Petrič, so se prevajalci ustavili ob dejstvu: če ni otroških bralcev, ni odraslih bralcev; pri tem so izpostavili potrebo po posebnih kategorijah nagrad za prevode na področju mladinske književnosti, ki je sicer pogosto spregledano. Po mnenju udeležencev so se slovenski slikanici vrata v nemški jezikovni prostor že razmeroma na široko odprla, pri čemer odločitev za izdajo praviloma sloni na ilustracijah, književnosti za starejše mlade bralce pa bo treba to pot še utrditi.

3 Obe okrogli mizi si lahko ogledate na Youtube kanalu Javne agencije za knjigo, v prihodnje pa naj bi pripravili tudi podnapise: <https://www.youtube.com/watch?v=7GiFupx2pMI>

Ob profesionalnih dogodkih – številnih okroglih mizah, osredotočenih predvsem na različne vidike branja in književnosti ter njenem položaju v naši sodobnosti – so se odvijali tudi številni nastopi avtorjev, med njimi tudi avtorjev mladinske književnosti; tako na samem sejmu kot na obsejmskih prizoriščih. Številni avtorji so obiskali mlade bralce na šolah in v knjižnicah (od Nine Mav Hrovat in Jane Bauer do Petra Svetine). Več nastopov (od Ide Mlakar Črnič, Anje Štefan in Manice K. Musil do Lile Prap) se je odvijalo v muzeju Struwwelpeter. Slednji je primarno posvečen slikanici *Peter Kušter*, ob njej pa tudi širši mladinski književnosti. Od 14. oktobra 2023 pa vse do 21. januarja 2024 je v muzeju razstava ilustracij iz izbranih slikanic slovenskih ustvarjalcev, ki so izšle v nemškem prostoru: *Zebra, Maus und Tuba* (Zebra, miš in tuba). Dva dogodka avtorjev mladinskih knjig sta se odvijala tudi na samem sejmu – *Aus dem Dschungel ins Buch* (Iz deževnega gozda v knjigo, Gaja Kos) ter *Adam und seine Tuba* (Adam in tuba, Maja Kastelic in Žiga X. Gombač).

Dogodki s slovenskimi ustvarjalci, promotorji, raziskovalci itn. so se povezali v mnogoglasje sejma, ki vendarle ni zasledoval le svojega primarnega tržnega poslanstva, temveč je obiskovalce po različnih poteh usmerjal k branju in knjigi kot taki. Številnim sejmskim dogodkom se je tako pridružil tudi dogodek Mednarodne zveze za mladinsko književnost – IBBY, ki je obiskovalce predvsem seznanil z in povabil na naslednji mednarodni kongres IBBY, ki bo v Trstu.

Dogodki s slovenskimi ustvarjalci, promotorji, raziskovalci itn. pa še vedno odmevajo in bodo verjetno odmevali vse do Bologne, ko nas, upamo, čaka najiminenitnejša predstavitev slovenske mladinske književnosti v tujini v zgodovini samostojne države. Prav kmalu si boste lahko na spletnih straneh Slovenske sekcije IBBY in Društva Bralna značka Slovenije – ZPMS ogledali tudi program enodnevne strokovne konference na temo dobrih praks s področja bralne kulture (Knjižnica Salaborsa, 10. 4. 2024), ki jo pripravljamo ob tej priložnosti.

FOTO ARHIV BRALNE ZNAČKE

Udeleženke okrogle mize o promotorjih branja.

Okrogla miza o nagradah za mladinsko književnost.